

KİTAP TANITMA

Doç.Dr. Süleyman TULUCU

(Maḥmūd b. 'Alī el-Kerderī), *NEHCŪ'L-FERĀDİS*. Uṣṭmaḥlarınġ Açıq Yolu (Cennetlerin Açık Yolu), II. Metin, Çevriyazı : J. Eckmann, Yayınlayanlar : Semīh Tezcan-Hamza Zülŷkar (Ankara 1984), Türk Dil Kurumu Yayınları : 518, XI+312+1 s.

Müslüman Türklerin Orta-Asya (müşterek) edebî Türkçesi ile vücuda getirdikleri eserlerin büyük bir kısmı, hemen birkaç asır (XI-XIV. asırlar) dinî-didaktik mevzulara hasredülmüştür. Bunlar arasında *Ḳutaḍġu Biltġ*, *'Atebetü'l-Ḥakāyık*, *NehcŪ'l-Ferādis*, *Cevāhirü'l-Esrār*, *Mu'ınü'l-Mürid* ve *Rabġüzü'nin Ḳıṣaṣu'l-Enbiyâ'sını* sayabiliriz.

Sade nesirle vücuda getirilmiş bulunan *NehcŪ'l-Ferādis*'in müellifi Maḥmūd b. 'Alī el-Kerderī el-Bulgārī es-Sarāyî'dir. Aslen, Ḥârizm civarındaki (bk. Yâkūt el-Ḥamevî, *Mu'cemŪ'l-Büldân*, Beyrut 1397/1977, IV, 450) Kerder kasabasından olup, sonradan Sarāy şehrine hicret etmiş ve 761 (1360)'de vefat etmiştir. Eserin, filolojik önemine nisbete, edebî kıymeti oldukça sönüktür. Buna mukabil, ananevî ve edebî imlâ kaldesine uygun bir tarzda yazılıp, yerli Ḥârizm şivesine göre harekelenmesi, onun lisanî ehemmiyetine büyük bir değer vermektedir. Eser, içerisine aldığı kelime serveti ve şive özellikleri bakımından muayyen bir şiveye münhasır olmayıp, daha fazla birkaç şive karması mahsulüdüdür. Bu takdirde *NehcŪ'l-Ferādis*'in şivesi, Ḥârizm sahasında birleşmiş ve edebî şive mahiyetini almış olan Kâşgar, Kıpçak ve Oġuz şiveleri unsurlarından meydana gelmiştir. Türk Edebiyatında kaleme alınmış ilk *Kırk Hadis* kitabı olan bu önemli eser, daha çok bir sıyer, vaaz ve nasihat kitabı karakteri göstermekte ve her birinde on fasıl bulunan dört baptan meydana gelmektedir. I. Bapta Hz. Peygamber'in faziletlerinden, II. Bapta Hulefâ-i Râşidin, Ehl-i Beyt ve dört İmamın faziletlerinden, III.

Bapta Allah'a yaklaştırıcı iyi amellerden, IV. Bapta ise Allah'tan uzaklaştırıcı kötü amellerden bahsedilir.

şihâbeddin Mercânî, Ali Rahîm ve A. Aziz, Fuad Köprülü, Ahmed Zekî Velidî (Togan), Yakub Kemâl, A. N. Samoyloviç, Kivâmeddin (Burslan), Nekiy İsenbet, Ahmet Caferoğlu, B.A. Yafarov, Saadet ř. Çagatay, J. Eckmann, Abdülkadir Karahan, Ali Fehmi Karamanlioğlu, Sir Gerard Clauson, E. N. Nadjip, Semih Tezcan, Hamza Zülfiķar gibi müellifler, eser hakkında bilgi vermişler veya eser üzerinde çalışmalar yapmışlardır. Ayrıca bu konuda birçok mezuniyet tezi yapılmıştır. Tanınmış Türkolog J. Eckmann, çeşitli dünya kütüphanelerinde yazma nüshaları bulunan eserin Süleymaniye kütüphanesi Yeni Cami nüshasının tıpkıbasımını neşretmiştir (Türk Dil Kurumu Yayınları, Tıpkıbasunlar Dizisi : 35, Ankara 1956, XIV+444 s.). Son zamanlarda, J. Eckmann tarafından tesbit edilen çeviriyaza, Semih Tezcan ve Hamza Zülfiķar tarafından yayınlanmıştır (Türk Dil Kurumu Yayınları : 518, [Ankara 1984], XI+312+1 s.). (*Nehcül-Ferâdis* ve müellifi hakkında geniş bilgi için bk. Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi*, 2. baskı, yay., Orhan F. Köprülü-Nermin Pekin, İstanbul 1980, s. 292-295; Ahmed Zekî Velidî (Togan), *Harezm'de Yazılmış Eski Türkçe Eserler*, Türkiyat Mecmuası, II (1926), s. 331-345; *Nehcül-Feradis* I, Tıpkıbasım, yay. J. Eckmann, Ankara 1956, "Önsöz", s. III-XII; Abdülkadir Karahan, *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis Toplama, Tercüme ve şerhleri*, İstanbul 1954, s. 136-146, gözden geçirilmiş yeni baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991, s. 143-153; Ali Fehmi Karamanlioğlu, *Nehcül-Ferâdis'e Dair*, Türk Dili, c. IV, sayı 45 (1 Haziran 1955), s. 556-558; A. Caferoğlu, *Türk Dili Tarihi* I-II, 3. baskı, İstanbul 1984, II, 112-116; E. N. Nadjip, *Nehcül-Feradis ve Dili Üzerine*, çev. Nazif Hoca, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, XXII (1974-1976), s. 29-44.)

Tanıtımını bahis konusu ettiğimiz bu eserin çeviriyazısını 1971 yılında vefat etmiş olan J. Eckmann hazırlamıştır. O, bu işe 1960 yılında başlamış ve 1964 yılı ortalarına doğru bitirmiştir. Hamza Zülfiķar, 1976 yılında Los Angeles'te bulunduğu sırada J. Eckmann'ın

eşinden bu çalışmanın müsveddesini almış ve yayınlamak üzere Türkiye'ye getirmiştir. Böylelikle ilk cildi Türkiye'de basılmış olan bu mühim eserin ikinci cildinin de Türkiye'de yayınlanması imkânı ortaya çıkmıştır. Hamza Zülfişkar, eserin el yazısıyla olan önemli bir kısmını, bazı noktalarda Türkiye'de kullanılan çeviri yazı sistemini uygulayarak daktilo etmiştir. Eckmann'ın çalışmasını birlikte yayınlamak üzere anlaşmalarından sonra Semih Tezcan, Hamza Zülfişkar'ın da yardımıyla çeviri yazılı metni Eckmann'ın müsveddeyle ve tıpkubasıyla baştan sona karşılaştırmış ve basımevne verilecek biçimde hazırlamıştır. Tezcan, okunamamış veya soru işaretiyle bırakılmış kelimelerin hemen hepsini kendi okuyuşları ile vermiş ve müsveddede okunuşu kesinleşmiş gösterilen bazı kelimelerin de büsbütün başka biçimde okunması gerektiğini düşünerek bunları düzeltmeğe çalışmıştır. Eserin fonetik açısından değerlendirilmesini konunun uzmanlarına bırakıyor, bu hususta herhangi bir hüküm vermeyi uygun görmüyoruz. Ancak, tanınmış Türk Dili uzmanı Prof.Dr. Zeynep Korkmaz, yazdığı bir yazıda (*Okuduğunu Anlamayan Bir Doçent*, Türk Kültürü, sayı 281 (Eylül 1986), s. 24), Doç.Dr. Semih Tezcan'ın, müteveffa Prof.Dr. J. Eckmann tarafından hazırlanan çeviri yazı metnini, gereksiz yere, bozduğunu ifade etmektedir.

Diğer taraftan, tanıtımını yaptığımız bu yayının "Önsöz"ünde (s. VI) Tezcan'ın da işaret ettiği üzere, özellikle Arapça ve Farsça özel adların yazılış ve okunuşunda bazı tutarsızlıklar görülmektedir. Müellifi hayatta iken istinsah edilmiş olan bir nüshaya (Yeni Cami nüshası) dayanılarak gerçekleştirilen bu yayında bu tür hataların nasıl meydana geldiğini anlamak oldukça zor görünmektedir. Biraz ilerde gösterileceği üzere, bazı özel isimlerin yanlış bir şekilde yazılıp hareketlenmesi kime aittir ? Bu tür yanlışlar, bizzat müelliften mi kaynaklanmaktadır, yoksa müstensihthen mi ? Bunların doğru şekilleri, eserin çeviri yazısını hazırlayan veya neşredenler tarafından dipnotlar hâlinde verilseydi, muhakkak ki yerinde olurdu. Meselâ, biraz ilerde gösterdiğimiz vechile, eserin aşında Kesri ("Kef" harfinde hareke yoktur. Bk. Çeviri yazı, s. 4, 33, 60), Heşşâm (s. 14), Selim (s.

33), *Keufe* (s. 126,128,129,130,133), *Decle* (s. 138, 151, 152), *mu'âmilat* (s. 157), *ııddat* (s. 176), *Ṭâıııfa* (s. 192) v.s. şeklinde yazılıp harekelenen özel adlar ve kelimeler, sırası ile, *Kısrâ*, *Hışâm*, *Süleym*, *Küfe*, *Dicle*, *mu'âmelet*, *ııddet*, *Ṭâ'ııf* olacaktır. Diğer taraftan müstensih tarafından açık bir şekilde yazılmayan ve noktaları ihmal edilen birçok özel adlar da çeviriyazıda, düzeltilmeden, olduğu gibi bırakılmıştır. Şüphesiz, bunların da düzeltilmeleri gerekirdi. Biz, kımden kaynaklanırsa kaynaklansın, bu tür hatâ ve ihmalleri, görebildiğimiz kadariyle, okuyucu ve araştırıcılara faydalı olacağı mülahazasıyla, göstermeğe ve düzeltmeğe çalıştık.

Tenkidini bahis konusu ettiğimiz bu yayın ile ilgili görüş, tenkit ve ilâvelerimizi başlıca iki ana başlık altında toplamak istiyoruz (Daha sıhhatli bir neticeye ulaşabilmek için, eserin çeviriyazısını tıpkıbasımıyla karşılaştırdık ve ayrıca, tarihî, dini ve dille ilgili birçok kaynağa müracaat ettik.) :

I- Müstensih, Çeviriyazıyı Tesbit Eden ve Yayınlayanlardan Kaynaklanan Hatâlar; II- Eserle ilgili Bazı Bibliyografya İlâveleri.

I- MÜSTENSİH, ÇEVİRİYAZIYI TESBİT EDEN VE YAYINLAYANLARDAN KAYNAKLANAN HATÂLAR :

A- Telaffuz ve Okuma Meselesi :

Bu yayında, tam bir telaffuz ve okuma birliği sağlanamamış, aynı karakterde olan ve benzer sesleri taşıyan birçok özel isimler Muhammed (s. 2 v.b.), Zû'n-Nüreyn (s. 3 v.b.), Eyyüb-ı Enşâri (s. 18), Kevşer (s. 46) şeklinde, bazen ince; Savr (s. 17), Aĥmad...(s. 222), Ayyüb (s. 228 v.b.) şeklinde, bazen kalın okunmuştur. Bu bakımdan, bir şişe özelliği olmadığına göre, Abû... (s. IX, 2-4, 10-12 v.b.), Ĥadice (s. 3), Avs (s. 33), Anas İbnü Mâlık (s. 38) gibi özel isimlerin, kalın değil, sırası ile, Ebû..., Ĥadice, Evs, Enes İbnü Mâlık şeklinde, ince okunmaları gerekir. Nitekim A. Caferoğlu (*Türk Dili Tarihi* I-II, 3. baskı, İstanbul 1984, II, 116) ve Saadet ř. Çagatay (*Türk Lehçeleri Örnekleri*, 2. baskı, Ankara 1963, s. 158), "Abû..." değil, "Ebû..."

şeklinde ince okumuşlardır. Ayrıca, "bin" kelimeleri, "ibnû" (veya "ibn", "ibn-i") şeklinde okunmalıdır.

B- Çevriyazı Hatâları :

Habbâb... (s. 8), Habbâb...; Hıms (s. 80), Hıms; İsfahân (s. 80), İsfahân; Ka'bu'l-Ahbâr (s. 91, 214), Ka'bû'l-Ahbâr (Bk. İbnü'l-Esir, II, 561. Buradaki "Ahbâr" kelimesi, "haber" kelimesinin çoğulu olmayıp, "habr" veya "hıbr" (Yahudi din âlimi, âlim, piskopos, kâtip) kelimesinin çoğuludur. Bk. Steingass, s. 261; Wehr, s. 153; Baalbaki, s. 450-451); Şüreyh (s. 93, 94), Şüreyh; Şahîh (s. 96), Şahîh; Harûn (s. 96, 97), Hârûn; Nûh (s. 107), Nûh; İbnü 'Abî Leylâ (s. 129), İbnü Ebi Leylâ; Hâtam-ı Aşamm (s. 162, 163, 167, 168), Hâtım-ı Aşamm; Umm-ı Zar (s. 175), Ümm-ı Zerr; nahhâsbân (s. 249), nahhâsbân; ...Tirmidî (s. 265), ...Tirmizi olacaktır.

C- Diğer Muhtelif Hatâlar :

Abû Hanîfe-ı Kevfî (s. IX, 127), Ebû Hanîfe-ı Kûfî; rabbû'l-âlamîna (s. 1, 240), rabbe'l-âlemîne; ...Kilâbâzî (s. 2), ...Kelâbâzî; Ta'rîf (s. 2), Ta'arruf; ...Bustâmî (s. 2), ...Bistâmî; ... ان الله ملائكته (s.2), ... تسليما ... (s.2), ... تسليما ... (s.3), ... صل :Emîne (s. 3), Âmine; Zâhır (s. 3), Tâhır; Zû'n-Nüreyyn (s. 3), Zu'n-Nüreyn; Kesrî (s. 4, 33, 60), Kısra; Mârtye (s. 4), Mârtye; Varqa ... (s. 6), Varaqa...; hâtamı (s. 6), hâtmı; 'Ataba (s. 9, 11, 12), 'Utbe; Heşşâmî (s. 14), Hişâm; Umm-ı Mu'îd (s. 16, 17), Ümm-ı Ma'bed; Umm-ı Beşer (s. 25), Ümm-ı Bısr; Abû Qubays (s. 28), Ebû Qubeys; Qulays (s. 30), Gulleys; Herqul (s. 33, 59, 60, 80), Hıraql; Selim (s. 33), Süleym; müşâhîde (s. 49), müşâhede; 'Abdu Yalîl (s. 51), 'Abdu Yâlîl; Kulada (s. 53), Kelede; Zâgâtır (s. 59, 60), Şâgâtır; heccetü'l-vida' (s. 61), hiccetü'l-vedâ'; Şaqîqa (s. 68), Saqîfe; Zeyd İbnü Hârîş (s. 77), Zeyd İbnü Hârîşe; Sa'd İbnü Vaqqâs (s. 85, 86), Sa'd İbnü Ebi Vaqqâs; Nişâbu'l-ahbâr (s. 87), Nişâbü'l-ahbâr; Afrika (s. 90), İfrîkiyye; Andalus (s. 90), Endelüs; Abû Zar Gafârî (s. 90, 91, 92, 93), Ebû Zerr-ı Gufârî; Zağda (s. 92), Rebeze; Abû Qalâba (s. 96), Ebû Qulâbe; Fuzza (s.

98, 99), Fızza; Naḥrân (s. 100, 101), Necrân; *ta'âlâu* (s. 100), *te'âlev*; ...*billah'l-'âliyyu'l-'azînu* (s. 104, 105), ...*bi'llah'l-'alîyy'l-'azîm*; Fiṭâm (s. 105), Qatâm; İzzî (s. 107), İzy; Ca'fer Sâdıq (s. 108), Ca'fer-i Sâdıq; Masvara (s. 109), Mısver; 'Ammâr Yâsir (s. 110), 'Ammâr-i Yâsir (veya 'Ammâr ibnû Yâsir); Benû Selîm (s. 112, 113), Benû Süleym; 'Arabi (s. 112, 113), A'râbî; Selmân Fârsî (s. 113, 260, 267), Selmân-i Fârsî; Ca'fer-Ṭayyâr (s. 115), Ca'fer-i Ṭayyâr; Âsmâ (s. 115, 116), Esmâ; Şîḫâḫ (s. 116), Şaḫîḫ; Asâma (s. 117, 233, 234, 268, 289, 301), Üsâme; Dihyatü'l-Kelbî (s. 118), Dihyetü'l-Kelbî; Benû Haḫ'ân (s. 119), Benû Ced'ân; Ummi Seleme (s. 123), Ümm-i Seleme; Kevfe (s. 126, 128, 129, 130, 133), Kûfe; İmam Necefi (s. 127), İmâm Nahâ'î; ...Kevfi (s. 127), Kûfî, 'Âmir ibnû Vâtıla (s. 129), 'Âmir ibnû Vâsîle; 'Abdullah Abî Avfi (s. 129), 'Abdullâh ibnû Ebi Evfâ; 'Abdullâh ibnû Seyrîk (s. 129), 'Abdullâh ibnû Şerîk; *rahmâtullahu...* (s. 129), *rahmetü'llâh...*; Ağmeş (s. 130), A'meş; Hamzatu's-Sûkri (s. 130), Ebû Hamza es-Sûkkerî; İbnü's-Semâk (s. 135, 263), İbnü's-Semmâk; İmam Muhammed ibnû Başraviyya (Beşreviyye, s. 136, 251), İmâm Muḫammed ibnû Şireveyh; *Ehyâ'u'l-'ulûm* (s. 136, 158, 160, 195, 198, 203, 269, 294), *Ihyâ'u'l-'ulûm*; Ḥasan-i Kerabisî (s. 136), Ḥasan-i Kerâbîsî; Ḥâriş ibnû Lebîz (s. 137, 138), Ḥâriş ibnû Lebîd; Decle (s. 138, 151, 152), Dicle; Muvaşşal (s. 152), Mevşil; Başar-i Hâfî (s. 155, 205), Bîşr-i Hâfî; Ma'âz ibnû Cebel (s. 159, 171, 172), Mu'âz ibnû Cebel; muṭâ'l'a (s. 160), muṭâla'a; Abû Dâvud-i Saḫsânî (s. 160) Ebû Dâvud-i Sicistânî, mu'âmilat (s. 160), mu'âmelet; munâqışa (s. 160), munâqaşa; Furqud (s. 160), Farqad; munâzıra (s. 160), munâzara; Rebî' bin Haytim (s. 164, 266, 304), Rebî' ibnû Huseym; Şeyh Nassâc (s. 169), Şeyh Nebbâc; Şeyh Abû Sa'îd Ḥazzâz (s. 171), Şeyh Ebû Sa'îd Ḥarrâz; Şarîh (s. 175), Şüreyh; 'uddat (s. 176), 'iddet; Banû'n-Naşr (s. 176), Benu'n-Naşr; Sa'd ibnû 'Abâda (s. 177), Sa'd ibnû 'Ubâde; Sa'd ibnû Ma'âz (s. 177), Sa'd ibnû Mu'âz; İbn'l-Mütevekkil (s. 177), İbnü'l-Mütevekkil; Aḫnaf bin Qays (s. 178, 201), Aḫnef ibnû Qays; Faḫ-i Muvaşşalî (s. 178, 179, 186, 209), Feth-i Mevşilî; *Tanbiyatu'l-gâfilîn* (s. 179, 224, 286), *Tenbihü'l-gâfilîn*; 'Osmân bin Maṭ'ûn (s. 180), 'Osmân ibnû Maz'ûn; İbrâhîm-i Nah'î (s. 184), İbrâhîm-i Nahâ'î; Abû Ḥacîfa (s. 184), Ebû Cuḫayfe; Sufyân Savrî (s. 184), Sûfyân-i Sevrî; İbn'l-İrâbî (s. 185), İbnü'l-A'râbî; 'A'â'-i Selemî (s. 186), 'A'â'-i

Sülemî; ...Oşî (s. 186), ...Üştî; 'Alî 'bnî'l-Muvaffîq (s. 187), 'Alî ibnü Muvaffaq; Mescid-i Hayfa (s. 187), Mescid-i Hayf; Sa'îd bin Cabir (s. 189, 238, 239, 240), Sa'îd ibnü Cübeyr; İbnî'l-Muvaffîq (s. 191), İbn Muvaffaq; Muvâffîq (s. 191), İbn Muvaffaq; Tâ'yîfa (s. 192), Tâ'îf; qubla (s. 192), qible; Serendil (s. 194), Serendib; Cedde (s. 194), Cûdde (Cidde); Nî'mân-i Enşâri (s. 196), Nu'mân-i Enşâri; ...*ındak alkibra...* (s. 197), ...*ırdeke'l-kibere...*; ...*allazıll...* (s. 197), ...*ez-züllt...*; ...*rabbî arham...* (s. 197); ...*rabbî'rham...*; Abû 'Abdullâh Tûsî (s. 204, 205), Ebû 'Abdullâh-i Tûsî; Serri Saqaî (s. 205, 208), Serriyy-i Saqaî; Vehb (s. 206), Vehb; Fazîl bin 'İyâz (s. 206, 218), Fuzayl ibnü 'İyâz; Zehrî (s. 208), Zührî; ...*wa'l-mu'minâtî* (s. 211), ...*ve'l-mü'minâtû; wa yanhûna...* (s. 211), *ve yerhevne...*; *wa yaft'ûna'llâha...* (s. 211), *ve yuft'ûne'llâhe...*; ...*sayarhamahumu'llâhu* (s. 211), ...*seyerhamû-hümü'llâhû*; 'Abdurrahmân ibni Abî Leylî (s. 214), 'Abdurrahmân ibnü Ebî Leylâ; Abû Müslim Hûlânî (s. 214), Ebû Müslim-i Havlânî; Süleymân ibni Abâ Ca'fer (s. 214), Süleymân ibnü Ebî Ca'fer; 'Ataba ibnî'l-Gulâm (s. 218), 'Utbe ibnü'l-Gulâm; Yahyâ ibni Ma'âz... (s. 220), Yahyâ ibnü Mu'âz...; Vehb bin Münebbeh (s. 220), Vehb ibnü Münebbih; Râbî'a 'Adaviyya (s. 221), Râbî'a-i 'Adeviyye; Aḥmad ibnî'l-Harrâz (s. 222), Aḥmed ibnü'l-Harrâz; İbnü 'Aşaym (s. 223), İbnü Eşyem; Hasan bin Şâlih (s. 223), Hasan ibnü Şâlih; Sehl Tusterî (s. 225), Sehl-i Tüsterî; Cemîne (s. 233), Cüheyne; *Wa'l-'ayâzu billâhi* (s. 237, 293), *Ve'l-'yâzu b'llâhi*; Âzâda (s. 242), Ezd; Âmidîyya (s. 242, 243), Gâmidîyye; Abû 'Abdullâh-i Sekrî (s. 244), Ebû 'Abdullâh-i Sükkerî; Mâlik ibnü Zu'ar (s. 248), Mâlik ibnü Du'r; Muṭrif (s. 259), Muṭarrif; Muhlib (s. 259, 260, 291), Mühelleb; 'Amal ibnü Şeybe (s. 260), 'Ömer ibnü Şebbe; mufâḥirat (s. 260), mufâḥaret; Saqaî (s. 261), Serriyy-i Saqaî; Abû Süleymân Dârânî (s. 261), Ebû Süleymân-i Dârânî; Cedyî (s. 263), Cedi; 'Aqabat ibnü 'Âmir (s. 267), Uqbe ibnü 'Âmir; ...*yâ Ruhu'llâh* (s. 274, 275, 281), ...*yâ Ruha'llâh*; Şeyḫ Sari Saqaî (s. 281), Şeyḫ Serriyy-i Saqaî; Abu İmâmâtî'l-Bâhîlî (s. 282), Ebû Ümâme el-Bâhîlî; 'Addî bin Hâtam (s. 283), 'Adî ibnü Hâtîm; Mustâḥ (s. 289, 291), Mişâḥ; İmâm Şeb'ân ibnü Mehdî (s. 294), İmâm Süfyân ibnü Mehdî (?); Furâza (s. 303), Fezâre; Saḫîm (s. 303), Suḫaym; Vehb ibnü Munayya (s. 306), Vehb ibnü Münebbih; Enes

bin Mâlik (s. 308), Enes İbnü Mâlik; ...İspeyhâni (s. 309), ...İspicâbi olacaktır.

II- ESERLE İLGİLİ BAZI BİBLİYOGRAFYA İLÂVELERİ :

Tenkidini yaptığımız *Nehcû'l-Ferâdis*'in bu çeviriyazı yayınında (bk. s. 310-312) geniş bir bibliyografya verilmiştir. Buraya, görebildiğimiz şu eserleri de ilâve edebiliriz :

A- Basılmış Eserler:

- 1-C. Brockelmann, *Osttürkische Grammatik der islamischen Littersprachen Mittelaltens*, Leiden 1954, s. 5.
- 2-İsmet Binark, *Türkiye Kütüphanelerindeki Yazmalar Hakkında Yerli-Yabancı Kaynaklar Bibliyografyası*, Türk Kültürü Araştırmaları, III-IV-V-VI (1966-1969), s. 304 (nr. 142).
- 3-H. W. Brands : János Eckmann, *Nehcû'l-Feradis*, I. *Tıpkıbasım*, Oriens, c. 20 (1967), s. 198.
- 4-A. Bombaci, *Histoire de la Littérature Turque*, trad. I. Melikoff, Paris 1968, s. 95.
- 5-Nihâd Sâmî Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 1971, I, 356.
- 6-Hamza Zülfikar, *Cumhuriyet Döneminde Yurdumuzda Yapılan Türk Dili İle İlgili Kaynak Metin Yayınları*, Cumhuriyetin 50. Yıldönümünü Anma Kitabı, Ankara 1974, s. 183-184.
- 7-Kâzım Yetiş, *Türkiyat Enstitüsü Kütüphanesindeki Tezlerin Bibliyografyası I*, İst. Üniv. Ed. Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, XXIII (1977-1979), s. 272, 289.
- 8-*Tarihü Türk Şieleri*, çev. Mehmet Akalın, Ankara 1979, s. 187-188; 2. baskı, Ankara 1988, s. 177-178.
- 9-Recep Toparlı, *Harezm Türkçesi Grameri*, Erzurum 1985, s. 11-12.
- 10-*Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klâsikleri, Tarih-Antoloji-Ansiklopedi*, İstanbul 1985, II, 37-43.

- 11-Mahmud b. Ali (Kerderü), *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul 1986, VI, 115.
- 12-Nuri Yüce, *Türkler (Türk Dili)*, İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1987, XII/2, 486.
- 13-Abdülkadir Karahan, *Türk Kültürü ve Edebiyatı*, İstanbul 1988, s. 210.
- 14-Mustafa Kutlu, *Nehcû'l-feradis*, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, İstanbul 1990, VII, 10-11.

B- Basılmamış Çalışmalar:

- 1-Nevvare Sıtkı, *Nehcû'l-Ferâdis, I. Tetkik; II. Metin*, 1933/1934, 96; 299 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 59.
- 2-Allı Fehmi Karamanlıoğlu, *Nehcû'l-Ferâdis'in Dil Husûsiyetleri Üzerinde Bir Çalışma*, 1953/1954, 150+159 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 441.
- 3-F. Teymuroğlu, *Nehcû'l-Feradis'in Bir Bölümünün Transkripsiyonu*, Ankara Üniv. DTCF Türk Dili ve Ed. Böl. Bitirme Tezi, 1964.
- 4-B. Yokuş, *Nehcû'l-Feradis'in 137-157. Sayfaları Üzerine Transkripsiyon ve Gramer Denemesi*, Ankara Üniv. DTCF Türk Dili ve Ed. Böl. Bitirme Tezi, 1964.
- 5-M. Yorgancıoğlu, *Nehcû'l-Feradis'in 282-302. Sayfalarının Transkripsiyonu*, Ankara Üniv. DTCF Türk Dili ve Ed. Böl. Bitirme Tezi, 1966.
- 6-Ayşe Yaman, *Nehcû'l-Ferâdis (52-68)*, 1970, 91 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1028.
- 7-Atilla Duvan, *Nehcû'l-Ferâdis (68-91)*, 1970, 112 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1006.
- 8-Nesrin Özbelge, *Nehcû'l-Ferâdis (91-107)*, 1971, 98 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1109.
- 9-Aynur Paksoy, *Nehcû'l-Ferâdis (107-122)*, 1971, 92 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1187.
- 10-Bülent Erdur, *Nehcû'l-Ferâdis (122-137)*, 1972, 77 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1301.

- 11-Yurdagül Ediz, *Nehcü'l-Ferâdis* (137-156), 1971, 147 s.,
Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1085.
- 12-Sevim Cahiloğlu, *Nehcü'l-Ferâdis* (157-177), 1972/1973, 110
s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1352.
- 13-Fahrettin Özdemir, *Nehcü'l-Ferâdis* (177-198), 1971, 85 s.,
Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1029.
- 14-Reyhan Peksel, *Nehcü'l-Ferâdis*, 1971, 148 s., Türkiyat
Enstitüsü, Tez, nr. 1188.
- 15-Güneş Yükselen, *Nehcü'l-Ferâdis* (219-240), 1972, 111 s.,
Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1302.
- 16-Basri Doğruyol, *Nehcü'l-Ferâdis* (240-259), 1971, 102 s.,
Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1015.
- 17-Altay Kırkızlar, *Nehcü'l-Ferâdis* (259-282), 1971, 114 s.,
Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1111.
- 18-Günay Karaağaç, *Nehcü'l-Ferâdis* (282-303), 1971, 134 s.,
Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1101.
- 19-Kemâl Yıldırım, *Nehcü'l-Ferâdis* (303-323), *Transkripsiyonlu
Metin ve İndeks*, 1972, 108 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr.
1189.
- 20-Lütfi Yılmaz, *Nehcü'l-Ferâdis* (323-346), 1971, 123 s.,
Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1211.
- 21-Nasûhi Tekin, *Nehcü'l-Ferâdis* (346-362), *Transkripsiyonlu
Metin ve İndeks*, 1971, 85 s., Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr.
1190.
- 22-Münir Erten, *Nehcü'l-Ferâdis* (362-380), 1971, 109 s.,
Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1110.
- 23-Turan Savaş, *Nehcü'l-Ferâdis* (380-400), 1972, 127 s.,
Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1172.
- 24-Nihat Emenli, *Nehcü'l-Ferâdis* (400-422), 1972, 128 s.,
Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1303.
- 25-Gülseren Banar, *Nehcü'l-Ferâdis* (422-444), 1972, 105 s.,
Türkiyat Enstitüsü, Tez, nr. 1475.
- 26-Ferit Birtek, *Nehcü'lferadisten Sekiz Sahifelik Metin
Transkripsiyonu ve İncelemesi*, Ankara Üniv. DTCF Türk
Dili ve Ed. Böl. Bitirme Tezi, 1940.

- 27-Agâh Sırrı Levend, *Điri Edebiyatımızın Başılıca Őrűnleri*, Tűrk Đili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1972, 2. baskı, Ankara 1989, s. 52.
- 28-Neclâ Pekolcay, *İslâmî Tűrk Edebiyatı 1*, İstanbul 1981, s. 128-130.
- 29-Osman Fikri Sertkaya, *Nehcűl-Ferâdis'te ve Ahmed Yesevi Hikmetlerinde Selmân-ı Fârisî/Arslan Baba Menkıbeleri*, Uluslararası Ahmed Yesevi Sempozyumu (25-27 Eylül 1991)'na sunulmuř tebliđ.

Netice olarak diyebiliriz ki, bu bűyűk bir kıymetli hatız Tűrk dilii yadigârının neřri, çok yerinde ve faydalı olmuřtur.

Bibliyografya

- Baalbaki, Rohi, *al-Mawrid, A Modern Arabic-English Dictionary*, 3rd Edition, Beyrut 1991.
- İbn Hiřâm, *es-Siretű'n-Nebeviyye*, nřr. Muřtafâ es-Sakkâ v.b., I-IV, Mısır 1355/1936.
- İbnű'l-Eřir, *el-Kâmil fi'l-Târîh*, nřr. C.J. Tornberg, I-XIII, Beyrut 1399/1979.
- Karahan, Abdűlkadir, *İslâm-Tűrk Edebiyatında Kirk Hadis Toplama, Tercűme ve řerhleri*, İstanbul 1954, gűzden geirilmis yeni baskı : Ankara 1991.
- Kehhâle, 'Őmer Riżâ, *Mu'cemű Kabâ'il'l-'Arab el-Kadime ve'l-Hadiře*, I-V, 2. baskı, Beyrut 1398/1978.
- Ma'lof, L., *el-Műncid fi'l-Lűga*, Beyrut 1960.
- Steingass, E., *A Learner's Arabic-English Dictionary*, Beyrut 1989.
- et-Taberi, *Târîhu'l-Ūmem ve'l-Műlűk*, nřr. M.Ebű'l-Fadl İbrâhîm, I-XI, Beyrut, ts.
- Wehr, Hans, *A Dictionary of Modern Written Arabic*, 3rd Printing, Beyrut 1980.
- Yâkűt el-Hamevi, *Mu'cemű'l-Bűldân*, I-V, Beyrut 1397/1977.
- ez-Zirikli, Hayrűddin, *el-A'lâm*, nřr. Zűheyr Fethűllâh, I-VIII, Beyrut 1989.